

Oskar Rabenda

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

rzeźba

Świętego Jana Nepomucena

w Skórcu

Warszawa, 07.01.2024

OSKAR RABENDA
Konserwacja dzieł sztuki
ul. Kruczkowskiego 6A m44
00-412 Warszawa

PODSTAWOWE DANE O OBIEKCIE

R o d z a j: POLICHROMOWANA RZEŻBA DREWNIANA

T y t u ł: *Św. Jan Nepomucen*

A u t o r: nieznany

Czas powstania: XVIII w.

Przybliżone wymiary: wys.: 170 cm, szerokość: 70 cm, głębokość: 50 cm

Miejsce przechowywania obiektu: kapliczka przycementarna w Skórcu

Obiekt wpisany do rejestru zabytków

Nr rejestru:

STAN ZACHOWANIA OBIEKTU

Drewniana polichromowana figura *Świętego Jana Nepomucena* w Skórcu przechowywana jest na wolnym powietrzu w przesklepionej, wychodzącej na południowy wschód niszy murowanej kapliczki. Poddanie rzeźby stałemu działaniu czynników atmosferycznych - takich jak opady, zmiany wilgotnościowo-temperaturowe, skrajne temperatury zimą i latem, bezpośrednie nasłonecznienie - odpowiedzialne jest za bardzo zły stan zachowania obiektu.

Najbardziej zniszczona jest oczywiście najwrażliwsza i najbardziej wystawiona na działanie czynników niszczących warstwa polichromii. Duże jej fragmenty odpadły. Zwłaszcza w bielach komży i cokołu szczególnie od frontu widoczne są duże obszary odstąpiętego surowego drewna, bądź też ubytki do starszej poszarzałej warstwy bieli. Na pierwszy rzut oka sytuacja może wyglądać lepiej w pozostałych ciemniej malowanych partiach rzeźby. Wynika to zapewne z tego faktu, że partie te prawdopodobnie częściej „odświeżano”, ponieważ w odróżnieniu od bieli jasne ubytki do drewna na ciemnym tle wydają się wyjątkowo nieestetycznie i musiały wymagać szybszej doraźnej interwencji.

O stanie oryginalnej XVIII-wiecznej polichromii nie da się wiele powiedzieć. Ze względu na wygląd, wiek i na warunki przechowywania należy raczej zakładać, że uległa ona niemal całkowitemu zniszczeniu. Trudno także wyciągać wnioski co do oryginalnej techniki i technologii wykonania oryginału. W partii twarzy można zaobserwować warstwę starej, spękanej, być może oryginalnej zaprawy. Pokrywa ją niemal w całości świeży i niewprawny retusz. W pozostałych partiach obecności warstwy zaprawy nie da się jednoznacznie stwierdzić.

Istniejąca polichromia jest więc w większości wtórna. Tworzą ją przemalowania nałożone na siebie w kilku późniejszych warstwach chronologicznych. Ponieważ jednak posiada ona pewne walory estetyczne i historyczne oraz pozostaje w pewnej analogii do polichromii oryginalnej powinna być zachowana. Jej stan jest zły. Na całej powierzchni, we wszystkich warstwach widoczne liczne ubytki warstw malarskich do podłoża drewnianego oraz liczne retusze. Warstwa malarska silnie spękana, miejscami łuszcząca się i rozwarstwiona, z licznymi uniesionymi i odspojonymi łuskami, niektórych miejscach (szarości komży) pudrująca się, z rozłożonym spoiwem i znamionami infekcji grzybiczej (palce prawej ręki, biele).

Drewno bez ubytków, ale z licznymi przebiegającymi pionowo w płaszczyźnie promienistej pnia pęknięciami. Największe i najmocniej rozsunięte widoczne są w obszarze cokołu, gdzie część została prowizorycznie zakitowana. Odstąpięte drewno pokryte jest częściowo sinizną powłokową. Na wszystkich powierzchniach widoczne są na nim drobne, punktowe, czarne kępki grzyba. Nie stwierdzono śladów obecności drewnojadów.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Obiekt wymaga szybkiej, kompleksowej konserwacji. Należy jak najszybciej zatrzymać procesy niszczące: postępującą infekcję grzybiczą oraz stopniowy rozkład i dezintegrację polichromii. Estetyka obiektu także pozostawia wiele do życzenia. Stopień destrukcji oryginalnej polichromii wraz z niezbyt udanymi, nieprofesjonalnymi próbami jej odnawiania składają się na efekt niweczący całe piękno tego zabytku.

Aby przywrócić mu jego pierwotny wygląd i zabezpieczyć go na lata przed postępującymi procesami niszczącymi konieczne jest podjęcie pilnych działań prowadzących do pełnoskalowej konserwacji.

Dla trwałości skutków przeprowadzonej konserwacji ważny będzie odpowiedni dobór materiałów, które powinny się wyróżniać najwyższą odpornością na działanie czynników atmosferycznych.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Przewiezienie rzeźby go do pracowni konserwatorskiej.
2. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej przed konserwacją.
3. Oczyszczenie z powierzchniowego brudu, kurzu, resztek pochodzenia biologicznego.
4. Wykonanie podstawowych badań i odkrywek w celu ustalenia techniki, technologii oraz stanu oryginalnych warstw malarskich i rozległości przemalowań.
5. Dezynfekcja drewna preparatami grzybobójczymi i przeciwko sinicy drewna (np. *Vidaron*, odszarzacz).
6. Oczyszczenie drewna i polichromii z wykwitów grzyba (przy użyciu skalpela i stosownych rozpuszczalników)
7. Podjęcie decyzji o stopniu usuwania przemalowań i usunięcie części przemalowań (mechanicznie i przy użyciu rozpuszczalników organicznych).
8. Profilaktyczne nasączenie drewna preparatami grzybobójczymi i owadobójczymi (permetryna).
9. Impregnacja drewna żywicą syntetyczną o wysokiej odporności na czynniki niszczące (*Paraloid B-72* w toluenie).
10. Podklejenie, przyprasowanie i wzmocnienie warstwy malarskiej (*Paraloid B-72* w toluenie).
11. Wypełnienie pęknięć kitem z mączki drzewnej wymieszanej ze spoiwem na bazie żywic syntetycznych (*Mowilith DMC-2*).
12. Położenie zaprawy na bazie kredy i żywicy syntetycznej (polioctan winylu).
13. Wykonanie retuszu w technice akrylowej bądź olejno-żywicznej.
14. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem na bazie *Paraloidu B-72* w toluenie.
15. Estetyzacja dodanego wtórnie krzyża. Pomalowanie go na koherentny z paletą polichromii odcień.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot. 1) Głowa świętego. W opracowaniu malarskim twarzy dają się rozróżnić przynajmniej dwie warstwy chronologiczne. Pod spodem widoczna biel i spękania charakterystyczne dla zaprawy (na czole) oraz drobne spękania drewna w obrębie nosa, powiek i oczu.

Fot. 2) Na zdjęciu widoczne niedawne, nieestetyczne i nawarstwiające się przemalowania oraz drobne, czarne prawdopodobnie grzybicze przebarwienia malatury.

Fot. 3) Fragment komży z widocznym całkowitym zniszczeniem polichromii. Widać odpadające łuski farby, spękania, grzybicze przebarwienia drewna, kępki grzyba i porostów.

Fot. 4) Zbliżenie ukazujące prawą rękę świętego. Widoczna łuszcząca się farba punktowo przerośnięta grzybem. Ubytek farby ukazuje zły stan drewnianego podłoża: jest ono zmurszałe, zsiniałe i częściowo rozłożone wskutek infekcji grzybiczej.

Fot. 5) Fragment dolnej części rzeźby z czerniami sutanny. Farba unieczystnia nieco stopień zniszczenia drewna. Widać jej złuszczenia w pasie z zapięciami. Daje się tutaj zauważyć zatracająca się ostrość rysunku powstała wskutek nawarstwień farby i samej destrukcji drewna.

Fot. 6) Fragment stosunkowo nieźle zachowanej brązowej peleryny. Mimo wyraźnej grubszej „tłustej” warstwy farby także tutaj doszło do powstania licznych ubytków.

Fot. 7) *Fragment ukazujący stan zachowania cokołu rzeźby. Widoczne kity zabezpieczające większe pęknięcia drewna. Powyżej w odświeżonych czerniach sutanny dostrzec można mocno złuszczoną powierzchnię starszych warstw farby pod spodem.*

